

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

D. Dionysii Carthusiani, luculenta iuxta ac compendiaria in Acta apostolorum exegesis siue commentaria

Dionysius <Cartusianus>

Coloniæ, 1532

VD16 D 1926

Epistola ad Romanos habet Capita XVI. Et reuocat Apostolus in ea Romanos ab erroribus Gentium & cæremonijs legis ad veram catholicam fidem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38702

EPITOLA. EX EPI. AD ROM.
ad te, tu mēsequere. Sunt autem & alia multa quæ fe-
cit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbi-
tror mundum capere eos qui scribendi sunt libros.
(Non spacio locorum, sed capacitate legētium.)

Epistola ad Romanos habet Capita
XVI. Et reuocat Apostolus in ea
Romanos ab erroribus Gentium &
cæremonijs legis ad veram catholi-
cam fidem.

Caput. I.

Evangeliū ante promisit deus per prophetas su-
os in scripturis sanctis de filio suo, q̄ factus est
ei ex semine Dauid secundum carnem. Iesus
Christus p̄destinatus est filius dei in virtute secundum
sp̄m sanctificationis, &c. Ḡra vobis & pax a deo pa-
tre n̄o, & d̄no Iesu Christo. Testis mihi est deus cui
seruio in sp̄u meo, q̄d sine intermissione memoriā ve-
stri facio semp̄ in orationibus meis. Non erubescō eu-
angeliū, Virtus enim dei est in salutem omni credē-
ti, Iudæo primum & Græco. Iustus ex fide uiuit. Inui-
sibilia dei a creatura mundi, p̄ ea q̄ facta sunt intelle-
cta conspiciunt. Sempiterna h̄q; v̄tus eius & diuinitas,
ita vt sint inexcusabiles. Quia q̄d notū est dei, manife-
stū est in illis. Cū cognouissent deū, non sicut deū glo-
rificauerunt aut gr̄as egerunt, sed euauerunt in cogi-
tationibus suis, & obscuratū est insipiens cor eorum.
Dicētes c̄m se esse sapiētes, stulti facti sunt. Qui mutaue-
rūt gloriā icorruptibilis dei i similitudinē imaginis cor-
ruptibilis hoīs, &c. Seruierūt creaturæ poti⁹ q̄ creato-
ri, q̄ est deus b̄ndictus in secula. Propter q̄d tradidit il-
los deus in passiones ignominia, &c. (In isto cap. loq̄
apostolus de innaturali pctō. Si vis q̄re.) Tradidit il-
los deus in re pbū sensum, &c. Cū iusticiā dei cognouis-
sent, nō itellexerūt qm̄ q̄ mala agūt digni sunt morte,
nō solū q̄ faciūt, sed etiam qui consentiunt facientibus.

¶ Inexcusabilis es o homo omnis qui iudicas. In quo enim alterum iudicas teipsum condemnas, Eadem enim agis. Existimas autem o homo qui iudicas eos & talia agis, quia tu effugies iudicium dei? An diuitias bonitatis dei & patientiæ et longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum duritiem tuam & impœnitens cor tuum thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij dei. Gloria honor & pax omni operanti bonum iudæo primum & Græco. Non est personarum acceptio apud deum. Cum gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, ipsi sibi sunt lex qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium illis reddente conscientia ipsorum, &c. Qui alium doces, teipsum non doces. Qui gloriaris in lege, per præuariationem, legis deum inhoras.

¶ Cap. 3.

¶ Est autem deus verax, omnis autem homo mendax, &c. Aiunt quidam. Faciamus mala ut veniant bona, quorum damnatio iusta est. Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram deo. Nunc autem sine lege iusticia dei manifestata est per fidem Iesu Christi in omnes & super omnes qui credunt in eum. Omnes peccauerunt & egent gloria dei, iustificati gratis per gratiam ipsius. An iudæorum deus tantum, nonne & gentium? Imo & gentium.

¶ Cap. 4.

¶ Credidit Abraham deo, & reputatum est illi ad iusticiam. Et signum accepit circumcisionis signaculum iusticiæ fidei quæ est in præputio, ut sit pater omnium credentium per præputiū, &c. Lex irā operat. Vbi enim non est lex, nec præuariatio, &c. Deus viuificat mortuos, & vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. Abraham contra spem in spe credidit, & non est infirmatus in fide, plenissime sciens, quia quicquid promissit deus potens est & facere. Non est autem scriptum propter ipsum, sed propter nos,

EPITO. EX EPIS. AD ROM.

Iesus Christus traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram.

¶ Cap. 5.

¶ Iustificati ex fide, pacem habeamus ad deum per Iesum Christum. Gloriamur in spe gloriæ filiorum dei. Non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus scientes quod tribulatio patientiam operatur. Patientia autem probationem, probatio autem spem. Spes non confundit, quoniam charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Commendat autem charitatem suam in nobis deus, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Si cum adhuc inimici essemus reconciliati sumus deo per mortem filii eius, multo magis nunc reconciliati salvi erimus in vita ipsius. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors. Regnavit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in eos qui non peccaverunt (Quære intellectum) Non sicut delictum ira et donum, etc. Sicut per unius inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita per unius hominis obedientiam iusti constituentur multi. Vbi abundavit delictum, superabundavit et gratia.

¶ Cap. 6.

¶ Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato ut gratia abundet? Absit, etcæt. Quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. (Nota hic in textu quomodo per baptismum in Christo renascimur, et ei assimilamur.) Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obedatis concupiscentiis eius. Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed arma iusticiæ deo. Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ et iniquitati ad iniquitatem, ita et nunc exhibete membra vestra servire iusticiæ in sanctificationem. Quem fructum habuistis in illis in quibus nunc erubescitis. Nam finis

D. DION. A RICK. CART.
illorum mors est. Nunc autem liberati a peccato ser-
uati autem facti deo, habetis fructum vestrum in sanctifica-
tionem, finem vero vitam æternam. Si p̄dita peccati
mors. Gratia autem dei, vita æterna.

¶ Cap. 7.

Ignoratis fratres, scientibus enim legem loquor. Pec-
catum non cognoui nisi per legem. &c. Peccatum vt ap-
pareat peccatum, per bonum mihi operatum est mortē,
vt fiat supra modum peccans peccatum per mandatum.
Scio quia non habitat in me, hoc est in carne mea bonū
Nam velle adiacet mihi, perficere autem non inuenio.
Condelector legi dei secundum interiorem hominem.
Video autem alteram legem in membris meis, repugnā-
tem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege pecca-
ti quæ est in membris meis. Infelix ego homo, q̄s me
liberabit de corpore mortis huius? Gratia dei per domi-
num nostrum iesum Christum. Igitur ego ipse mente
seruio legi dei, carni autem legi peccati.

Cap. 8.

Nihil ergo dānationis est his qui sunt in iesu Christo
qui non secundum carnem ambulant. &c. Deus de pec-
cato damnauit peccatum. &c. Qui secundum carnē sunt,
quæ carnis sunt sapiunt. Qui vero secundum spiritū
sunt, quæ sunt spiritus sapiunt. Prudentia carnis mors
est. Prudentia autem spiritus, vita & pax. Quoniam
sapientia carnis inimica est deo. Legi enim dei non est
subiecta. Qui autem in carne sunt deo placere nō pos-
sunt. Vos autem in carne non estis sed in
spiritu, si tamen spiritus dei habitat in vobis. Si q̄s autē
spiritum christi non habet, hic nō est eius. Fratres de-
bitores sumus non carni vt secundum carnem viuam.
Si enim secundum carnem vixeritis moriemini. Si autē
spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Quicūq̄
spiritu dei aguntur, hi filij dei sunt.
Nō accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed
accepistis spiritum adoptionis filiorum in quo clama-
mus: Abba pater.
Ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod

EPITO. EX EPIS. AD RO.

filij dei sumus. Si autem filij & hæredes. Hæredes quidem dei, cohæredes autem Christi, si tamen cõpatimur ut & conglorificemur. Existimo enim, quod non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriã quæ reuelabitur in nobis. Nam expectatio creaturæ, reuelationem filiorum dei expectat. &c. Spe salui facti sumus. Spes autem quæ videtur non est spes. Nam quid vider quis quid sperat? Si aut quod non videmus speramus, per patientiam expectamus. Similiter spiritus adiuuat infirmitatem nostram. Nam quid oremus, sicut oportet nescimus. Sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Scimus quoniam diligentibus deum, omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos præsciuit & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.

Quos autem prædestinauit, hos & vocauit. &c. L. Quæ re in textu, non possum omnia scribere. ¶ Si deus pro nobis, quis contra nos, qui etiam proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo etiam non omnia nobis cum illo donauit? Quis accusabit aduersus electos dei? &c. Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames? &c. In his omnibus superamus, propter eum qui dilexit uos. Certus sum quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia. &c. neque creatura alia poterit nos separare a charitate dei, quæ est in Christo iesu domino nostro.

¶ Cap. 9.

Veritatem dico in Christo, non mentior testimoniũ mihi perhibente conscientia mea in spiritu sancto. L. Nota ineffabilem charitatem apli. ¶ Oprobam ego ipse anathemasse a Christo pro fratribus meis. &c. ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia deus benedictus in secula. In Isaac vocabis tibi semen. &c. Cum nondum nati fuissent, aut aliquid egissent boni ac mali, (scilicet Esau & Iacob.) ut secundum electionem, propositum dei maneret non ex opibus, sed ex vocare, dictum est: Maior

D. DIONYS. A. RICK. CAR.
seruiet minori sicut scriptum est (scilicet in Malachia
ppheta) Iacob dilexi, Esau vero odio habui, Quid igitur
dicemus. Nunquid iniquitas est apud deum? &c. Igitur
non volentis neque currentis, sed miserentis est dei.
Dicit enim scriptura Pharaoni. Quoniam in hoc ipso
excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam (In exo-
do habetur.) Dicis itaque, ergo cuius vult miseretur,
& quem vult indurat. Voluntati autem eius, quis re-
sistit? O homo tu quis es qui respondeas deo? Nunquid
dicit figmentum ei qui se finxit, quid me fecisti sic? An
non habet potestatem figulus lutum ex eadem massa face-
re, aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contu-
meliam. &c. (Nota verbum Osee de vocatione genti-
um.) Vocabo non plebem meam, plebem meam.
Verbum breuiatum faciet dominus super terram.

Cap. 10.

Aemulationem dei habent, sed non secundum scientiam.
Ignorantes dei iusticiam, & suam volentes constituere
iusticiam dei non sunt subiecti. Finis legis est Christus.
Corde creditur ad iusticiam, ore autem confessio fit ad sa-
lutem. Idem dominus omnium, diues in omnes, qui
inuocant illum. Omnis enim qui inuocauerit nomen
domini saluus erit. (Nota in isto capitulo plures alle-
gationes apostoli ex prophetis.) Quam speciosi pedes
euangelizantium pacem. &c. Fides est ex auditu. &c.
Esaia dicit. Inuentus sum a non quaerentibus me. &c.
ad Israel autem. Tota die expandi manus meas ad po-
pulum non credentem. &c. (Nota testimonium Esae
de illuminatione gentium, & excacatione Iudaeorum.)

Cap. 11.

Nunquid repulit deus populum suum? Absit. Reliqui
secundum electionem gratiae dei saluae factae sunt. Si au-
tem gratia, iam non ex operibus. Alioquin gratia non
est gratia. (Nota testimonia de obstinatione Iudaeo-
rum.) Dedit illis spiritum compunctionis, oculos ut
non videant. &c. Fiat mensa eorum coram ipsis in laque-
um. &c. Ministerium meum honorificabo. &c.
Si delibatio sancta & massa, et si radix sancta, & rami.

EPITO. IX EPI. AD ROM.

Noli alium sapere sed time. Si enim deus naturalibus ramis nō pepercit, ne forte nec tibi parcat. (Nota apostolus loquitur de iudæis & gentibus sub parabola olei atrii & oliuæ, vide in textu) Vide bonitatem & seueritatem dei. In eos quidem qui ceciderunt seueritatem, in te autem bonitatem dei, si permanseris in bonitate, alioquin & tu excideris. Non sitis vobis ipsis sapientes. Cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israel saluus fiet. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ dei quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Quis enim cognouit sensum domini, aut quis consiliarius eius fuit? Ex ipso & per ipsum, et in ipso sunt omnia, ipsi honor & gloria in sæcula sæculorum.

Cap. 12.

Obsecro vos fratres per misericordiam dei, ut exhibeatis copora vestra hostiam viuentem, sanctam, deo placentem, rationabile obsequium vestrum. Nolite conformari huic sæculo, sed renouamini in nouitate sensus vestri, ut probetis quæ sit voluntas dei bona, & beneplacens & perfecta. Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Qui præest in sollicitudine. Dilectio sine simulatione. Charitatem fraternitatis inuicem diligentes, honore inuicem præuenientes, spiritu feruentes, spe gaudentes, in tribulatione patientes. Benedicite persecuentibus vos. &c. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. In idipsum inuicem sapientes, non alta sapientes, sed humilibus consentientes, Nolite esse prudentes apud vosmetipsos, nulli malum pro malo reddentes, prouidentes bona, non tantum coram deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Si fieri potest quod in vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes. Nō vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ. Mihi vindictam & ego retribuam dicit dominus. Noli vinci a malo, sed vince in bono malum. Cap. 13.

Omnis aia potest atib⁹ sublimioribus subdita sit. Non est potestas nisi a deo. Quæ aut a deo sūt ordinata sūt.

D. DIONYSI A RICK. CART.

Itaque qui resistit potestati, dei ordinationi resistit.
Qui autem resistunt sibiipsis damnationem acquirunt.
Nam principes non sunt timori boni operis sed mali.
Vis autem non timere? Fac bonum, et habebis laudem.
Si autem male feceris time. [Nota in textu quomodo
etiam saeculari potestati obediendum est.] Reddite om-
nibus debitum. Cui timorem, timorem. cui
honorem, honorem. Nemini quicquam debeatis nisi
ut inuicem diligatis. Qui enim diligit proximum le-
gem impleuit, &c. Plenitudo legis est, dilectio. Hora
est iam nos de somno surgere. &c. Nox praecessit, dies
autem appropinquauit. Abijciamus ergo opera tene-
brae, & induamur arma lucis, sicut in die honeste am-
bulemus. Carnis curam ne feceritis in desiderijs.
Sed induimini dominum iesum Christum ¶Cap. 14.
Infirmum in fide assumite. Qui infirmus est, olus manducet
Is qui manducat, non manducantem non spernat. Et
qui non manducat, manducantem non iudicet. &c.
Tu quis es qui iudicas alienum seruum? Suo domino
stat aut cadit. Nemo nostrum sibi uiuit. Siue enim ui-
uimus siue morimur, domini sumus. Tu quid iudicas
fratrem tuum, aut tu quare spernis fratrem tuum?
Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. Itaque
vnusquisque nostrum pro se rationem reddet deo.
Non ergo amplius inuicem iudicemus, sed hoc iudicate
magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum.
Noli illum perdere pro quo Christus mortuus est.
Non est regnum dei esca & potus, sed iusticia & pax &
gaudium in spiritu sancto. Itaque quae pacis sunt secte-
mur, & quae aedificationis sunt inuicem custodiamus.
Omnia quidem munda sunt. &c. Omne quod non est
ex fide peccatum est. Bonum est non manducare car-
nem, & non bibere vinum. &c. ¶Cap. 15.
Debemus autem nos firmiores, imbecillitates infirmorum
sustinere & non nobis placere. Vnusquisque nostrum
proximo suo placeat in bonum ad aedificationem. Ete-
nim Christus non sibi placuit. &c. Quaecun-
que scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per

EPITO. EX EPI. AD ROMA.

patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. Deus patientiæ & solarij det vobis idipsum sapere in alterutrum secundum iesum christum, vt vnanimus vno ore honorificetis deum & patrem domini nostri iesu christi. Suscipite inuicem, sicut & christus suscepit nos. Deus spei repleat vos omni pace & gaudio in credendo, vt abundetis in spe & virtute spiritus sancti. Audacius scripsi vobis fratres ex parte, tanquam in memoriam vos reducens. Obsecro vos fratres per dominum nrm iesum christum, & per charitatem spiritus sancti, vt adiuuetis me orationibus vestris. Salutate inuicem in osculo sancto. Soli sapienti deo per iesum christum honor & gloria in secula seculorum. Volo vos sapientes esse in bono, & simplices in malo. Deus autem pacis conteret Satanam sub pedibus vestris velociter.

Epistola ad Cor. Prima habet Cap. XVI. In qua quosdam a falsis apostolis & prophetis per eloquentiam, quosdam vero per obseruantiam legis iudaicæ seductos, reuocat ad veram fidem, & euangelicam sapientiam.

Cap. I.

Gratias ago deo meo semper pro vobis in gratia dei quæ data est vobis in christo iesu &c. Obsecro vos fratres per nomen domini nostri iesu christi, vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Verbum crucis pereantibus quidem stultitia est, his autem qui salui fiunt, id est, nobis virtus dei est.